

Rapport: stormschade n.a.v. de storm van 9 juli 2024 in Mechelen-Willebroek

Versie: 30 augustus 2024

S.Vermeeren – noodplanningscoördinator Mechelen-Willebroek – steven.vermeeren@mechelen.be

Inleiding

Op 9 juli 2024 werd de regio Mechelen-Willebroek getroffen door één van de meest verwoestende stormen in de recente geschiedenis van onze regio. Deze storm, gekenmerkt door extreme weersomstandigheden zoals harde windstoten, hevige hagel en overvloedige regenval, veroorzaakte aanzienlijke schade aan de gebouwen, gewassen en openbaar domein. In dit rapport wordt een overzicht gegeven van de gebeurtenissen, de impact op het grondgebied van de stad Mechelen en de gemeente Willebroek, de noodmaatregelen die zijn genomen en de inspanningen die zijn geleverd om de schade te herstellen.

Het rapport wil in bijzonder de omvang en het uitzonderlijk karakter van deze storm duiden, in de hoop dat dit relaas kan bijdragen tot de opstart van de procedure tot én de uiteindelijke erkenning als natuurramp. In dat kader wordt dit rapport bezorgd aan het Team Rampenfonds van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken van de Vlaamse Overheid, als achtergrondinformatie bij de behandeling van de aanvraag tot erkenning van deze storm als natuurramp.

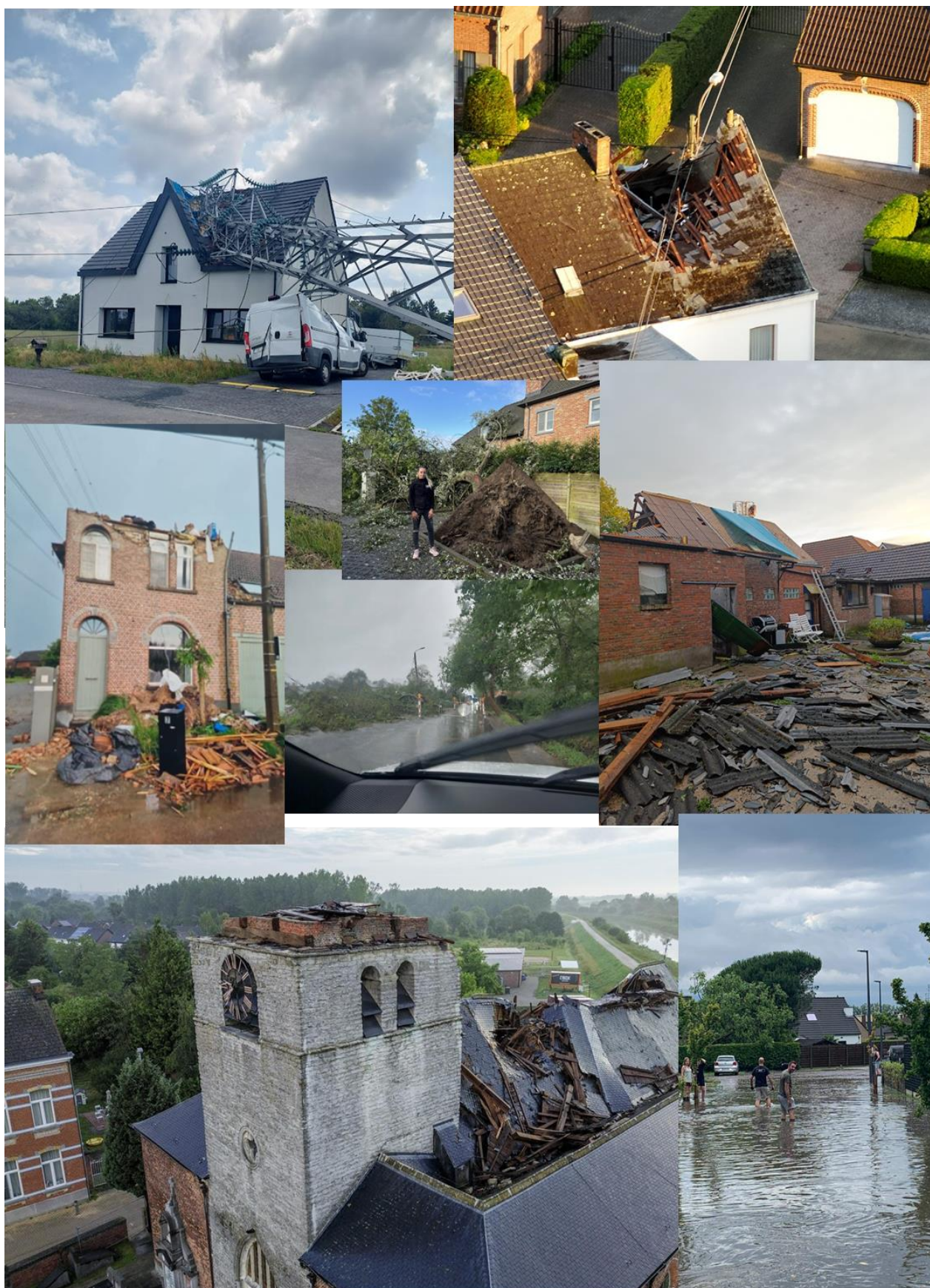
De in dit rapport opgelijste schadegevallen zijn niet exhaustief, noch zijn eventuele vermelden ramingen volledig en/of definitief.

Beschrijving van de Storm

De storm die Mechelen op 9 juli 2024 trof, kreeg vanwege het KMI reeds op 8 juli een waarschuwingscode 'geel' voor onweer mee. In de voormiddag van 9 juli werd deze waarschuwing opgeschaald naar een code 'oranje' voor onweer, onder meer voor de provincie Antwerpen. Dit laatste had als gevolg dat, overeenkomstig de in Mechelen-Willebroek geldende stormprocedures, diverse risicolocaties zoals parken, begraafplaatsen ed. uiterlijk om 17u00 gesloten werden voor publiek. Rond 17u00 bereikte een eerste onweerskern het grondgebied. Een tweede, veel zwaardere onweerskern volgde 45 minuten later (rond 18u00). In een korte tijdsspanne van 10 à 15 minuten werden windstoten gemeld tot 145 km/u, wat leidde tot het omvallen van bomen, zware schade aan enkele honderden gebouwen, afgesloten wegen, verstoring van het treinverkeer, etc. Tevens werd het hoog- en middenspanningsnet in Mechelen en omgeving zwaar getroffen, wat zorgen voor tijdelijke stroomuitval in diverse straten en woonkernen. Onder meer 9 hoogspanningsmasten van een 150kV-lijn van ELIA gingen over een lengte van maar liefst vier kilometer tegen de vlakte. Deze masten, cruciaal voor de elektriciteitsvoorziening in de ruime regio, vielen op huizen, akkers, sportinfrastructuur, met heel wat bijkomende schade tot gevolg.

De meeste schade werd opgetekend in de westelijke deelgemeenten van Mechelen en op de grens met de gemeente Willebroek. Eén van de meest markante schadegevallen situeerde zich in Heffen, waar de torenspits van de historische kerk werd weggeblazen werd en het dak gedeeltelijk instortte. Naast materiële schade, werden ook meerdere wegen geblokkeerd door omgevallen bomen, afgebroken elektriciteitslijnen en puin allerhande, wat de initiële hulpverlening bemoeilijkte.

Op enkele geïsoleerde gevallen na vielen er evenwel geen gewonden. Vermoedelijk heeft de eerste kleinere onweerskern mensen tijdig beschutting doen opzoeken, zodat de menselijke impact van de zware onweerskern die rond 18u00 passeerde relatief beperkt bleef.

Enkele beelden van stormschade op grondgebied Mechelen-Willebroek.

Noodmaatregelen en Crisisbeheer

Kort na de passage van het onweer werd in Mechelen de gemeentelijke fase afgekondigd, waarna het gemeentelijke coördinatiecomité onder leiding van de burgemeester de beleidscoördinatie van de ramp op zich nam.

Tijdens de eerste vergadering werd het coördinatiecomité van de stad Mechelen aangevuld met de crisiscel rond de burgemeester van Willebroek. Voor de gemeente Willebroek werd na zorgvuldige afweging geen gemeentelijke fase afgekondigd, doch bleef de crisiscel de bevolkingszorg en herstelwerkzaamheden zeer nauw opvolgen.

Bij de werkzaamheden van het gemeentelijke coördinatiecomité werden externe partners zoals ELIA, FLUVIUS e.a. nauw betrokken.

De gemeentelijke fase in Mechelen zou uiteindelijk 10 dagen van kracht blijven, waarbij elke dag één of meerdere multidisciplinaire overlegmomenten plaatsvonden. Vordering (incl. verslagen van de overlegmomenten) werden naar goede gewoonte nauwgezet bijgehouden op het federaal crisisplatform 'Paragon'. Op 18 juli om 11u45 werd de gemeentelijke fase opgeheven nadat de laatste getroffen woning werd vrijgegeven door de hulpdiensten.

Geregistreerde Schadegevallen

Interventies (hulp)diensten

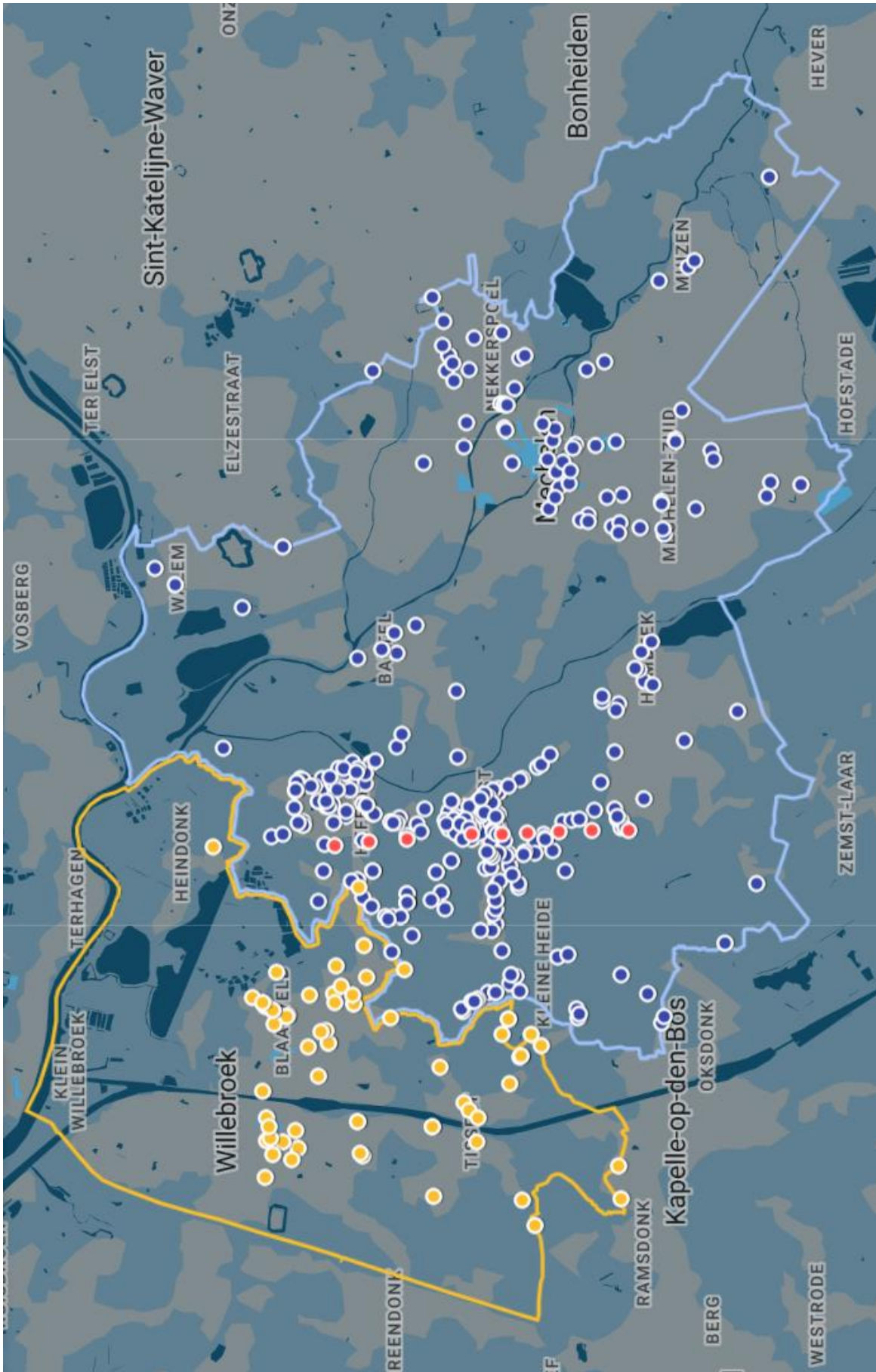
Brandweerzone Rivierenland (BWZR) voerde 386 dringende interventies uit op grondgebied Mechelen-Willebroek waarvan 276 dringende tussenkomsten in Mechelen en 110 dringende tussenkomsten in Willebroek. Binnen de volledige BWZR vonden 595 dringende interventies plaats.

Digitale bevraging inwoners

Teneinde lokaal zicht te krijgen op het de omvang en spreiding van de schade op het grondgebied werd daags na de storm (10/jul) een vrijblijvende digitale bevraging gelanceerd onder de inwoners.

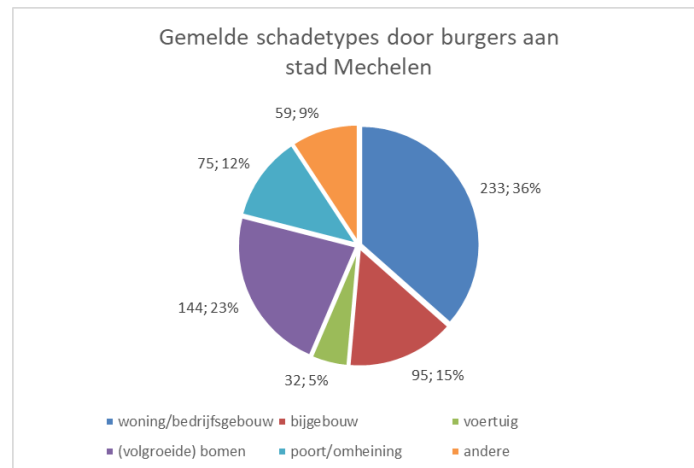
Voor het grondgebied Mechelen-Willebroek vulden 407 inwoners het formulier in, waarbij 791 schadegevallen gerapporteerd werden. Onderstaande kaart geef de geografische spreiding van de schadegevallen weer:

- Grondgebied Mechelen (blauw)
- Grondgebied Willebroek (geel)
- (Ter ref.: de getroffen ELIA HS-masten in rode kleur)

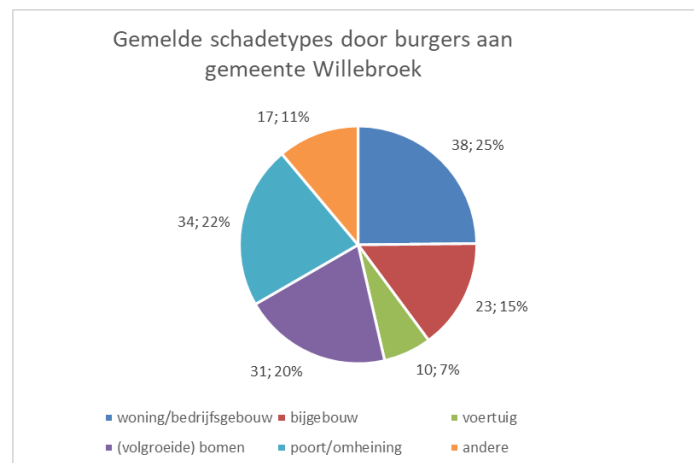
Voor **MECHELEN** vulden 338 burgers een meldingsformulier in, goed voor 638 schadegevallen (type schade op één adres). De schadegevallen hadden betrekking op schade aan:

- Woningen en/of bedrijfspanden: 233 schadegevallen
- (Volgroeide) bomen op private eigendom: 144 schadegevallen
- Bijgebouwen (bv. tuinhuisen, serres, pergola's...): 95 schadegevallen
- Poorten en/of omheiningen: 75 schadegevallen
- Voertuigen: 32 schadegevallen
- Andere (bv. tuinmeubilair): 59 schadegevallen

Voor **WILLEBROEK** vulden 69 burgers een meldingsformulier in, goed voor 153 schadegevallen (type schade op één adres). De schadegevallen hadden betrekking op schade aan:

- Woningen en/of bedrijfspanden: 38 schadegevallen
- Poorten en/of omheiningen: 34 schadegevallen
- (Volgroeide) bomen op private eigendom: 31 schadegevallen
- Bijgebouwen (bv. tuinhuisen, serres, pergola's...): 23 schadegevallen
- Voertuigen: 10 schadegevallen
- Andere (bv. tuinmeubilair): 17 schadegevallen

Schadecommissies

In **MECHELEN** deden 26 landbouwers beroep op de schadecommissie, voor een totaal van 332 getroffen landbouwpercelen (totaal van 527,36 HA).

De schade had betrekking volgende gewassen: 37 % mais, 26 % gras, 6 % bonen, 5 % kolen en <5% ajuin, spruiten, gerst, tarwe, wortel, aardappelen, sla, prei, pompoen, voederbiet, <1% erwten/schorseneren, luzerne, pastinaak, asperges en andere groenten.

De vastgestelde verliespercentages bedroegen (in aantal percelen): 100% (119), 95% (21), 90% (11), 85% (3), 80% (8), 75% (16), 70% (34), 65% (1), 60% (42), 55% (43), 50% (1), 45% (7) 40% (8), 30% (10), 25 % (1), 20% (6), 10% (1).

In **WILLEBROEK** deden 16 landbouwers beroep op de schadecommissie, voor een totaal van 74 getroffen landbouwpercelen (totaal van 85,89 HA).

De schade had betrekking volgende gewassen: 62% mais, 15% aardappelen, 9% wintertarwe, 5% spinazie, <5% pastinaak/spruitkool/sla/laagstam zoete kers.

De vastgestelde verliespercentages bedroegen (in aantal percelen): 100% (23), 80% (20), 60% (3), 50% (12), 40% (6), 35% (9), 15% (1).

Schade aan overheidsgebouwen, openbaar domein en nutsvoorzieningen

MECHELEN

In Mechelen werd zowel aan stadsgebouwen als op openbaar domein aanzienlijke schade opgetekend. Meerdere (historisch waardevolle) stadsgebouwen liepen schade op, in bijzonder (relaas ing.arch. M Debatty – stad Mechelen):

Sint-Amanduskerk Heffen

De 20 meter hoge houten spits van de kerktoeren viel in zijn geheel op het dak van het schip van de kerk en sleurde daarbij nog wat natuurstenen metselwerk van de toerenromp mee. De ravage was enorm. Het dak van het middenschip werd bijna volledig vernield. Ook de daken van de zijbeuken liepen ernstige schade op. Om vervolgschade in de mate van het mogelijke te vermijden werd het interieur van de kerk onmiddellijk volledig ontruimd en werd er onmiddellijk gestart met het ruimen van het puin op het dak en het plaatsen van een voorlopig nooddak op de toeren en het kerkschip. De daken van de zijbeuken werden hersteld.

De voorlopige werken gaan tussen de 200K en 250K kosten. Het volledige herstel van de kerk wordt voorzichtig geraamd op 2mln.

Stadhuis

Door hagelinslag liepen de glas-in-lood ramen van de trouwzaal en van de oostelijke vleugel ernstige schade op. In het totaal gaat het om ongeveer 230 beschadigde glaskalibers

(gebrandschilderde, witten en gekleurde) die moeten vervangen worden. Als bewarende maatregel werden de gaten in de ramen in afwachting van definitief herstel gedicht met tape. Het herstel wordt geraamd op 15K

De goten konden de overvloed aan neerslag (water en hagel) niet slikken waardoor de historische raadzaal grotendeels blank kwam te staan. De houten vloeren van de zaal zullen opnieuw moeten behandeld worden.

Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk

Door de hagelinslag liepen de westelijke glas-in-lood ramen van de toren en vooral van de kruisbeuken heel ernstige schade op en kwam er veel water in de kerk terecht en zelfs op het topstuk 'De wonderbare visvangst' van P.P. Rubens terecht. Het gaat om vele honderden glaskalibers die gesneuveld zijn. Als bewarende maatregel werden de ramen van noordelijke kruisbeuk afgeschermd met een beplating de overige beschadigde kalibers werden in afwachting van definitief herstel gedicht met tape.

Priorij van Leliëndael

Ook de glas-in-loodramen van de Priorij van Leliëndael (eigendom Sociaal Huis) in de Bruul en de ramen van de kapel van het Zwartzusterklooster op de hoek van de Voochtstraat en de Bleekstraat (eigendom KOMO) liepen ernstige schade op.

Chiro lokalen Leest

Het dak in sandwichpanelen van de meisjes lokalen waaide integraal weg en kwam op het aanpalende kerkhof terecht. Het interieur liep ernstige schade op. Alle technieken moeten herdaan worden en ook de plooIWanden die verschillende lokalen scheiden hebben waterschade. Als bewarende maatregel werd er onmiddellijk gestart met het volledig vernieuwen van het volledige dak. Deze werken hebben 56K gekost. Het herstel van het interieur en de aankleding van de lokalen is lopende. Het weggevoegen dak beschadigde een aantal grafzerken op het kerkhof en deed ook een verlichtingspaal van de aangrenzende speelweide afbreken.

Heilig Hartkerk – mARTa

Door de stormwind waaiden een twintigtal lopende meter van de loden nokken weg. Herstelkosten wordt geraamd op 9K.

Vlietenkelder

Doordat de pompelampen de overvloed aan water niet konden slikken, kwam de kelder blank te staan. Dit zorgde voor schade aan verlichting en stopcontacten. In afwachting van herstel werd de kelder tijdelijk gesloten voor toeristische rondleidingen.

Bovenstaande opsomming is verre van exhaustief: nog tal van andere stadseigendommen liepen in min of meerdere mate stormschade op, o.a. de stadsschouwburg (dakschade), Nekkerhal (12 beschadigde lichtkoepels), feestzaal De Kettinghe (ommuurde tuin) e.a.

Naast herstellingen aan eigen patrimonium kwam de stad ook tussen bij dringende (stabiliserende/beschermende) werkzaamheden aan eigendommen van derden, zoals de

eerder vermelde Chirolokalen in deelgemeente Leest, maar ook bij het afdekken van beschadigde daken en de inzameling en afvoer van (o.m. asbesthoudend) puin gelegen op of afkomstig van private eigendommen.

Voor inwoners wiens woning tijdelijk onbewoonbaar was verklaard werd hotelaccommodatie geregeld (€3K).

De opruimwerken op openbaar domein namen ca 3600 werkuren in beslag, aangevuld met de inzet van externe aannemers, ten bedrage van ca €400K. De bijhorende afvalverwerking bedraagt volgens voorlopige ramingen ca. €40K.

De heraanplant van bomen (ca 150st) en herstellingen aan openbaar domein (groen en wegenis) worden voorlopig geraamd op €200K.

Het plaatsen van tijdelijke signalisatie en het herstellen van vaste signalisatie en verkeersgeleidingssystemen wordt geschat op €75K.

WILLEBROEK

Hoewel de meeste schade werd opgetekend op grondgebied Mechelen, bleef ook Willebroek niet gespaard (getuige de 110 brandweerinterventies en de 153 geregistreerde schadegevallen).

Schade aan gemeentebouwen bleef uit, op het openbaar domein daarentegen was er aanzienlijke schade aan bomen en lokaal ook wegenis.

In totaal presteerde de gemeentediensten ruim 2600 werkuren met het opruimen van de stormschade (veelal omgewaaide bomen), op meerdere locaties bijgestaan door externe aannemers. De inzet van middelen en (huur)materieel wordt op ca €100K geschat.

ELIA

De infrastructuur van ELIA, de transmissienetbeheerder van het Belgische hoogspanningsnet, liep op het grondgebied Mechelen zeer zware schade op.

Verspreid over de deelgemeenten Hombeek, Leest en Heffen vielen 9 hoogspanningsmasten van een 150kV-lijn om, waarbij 4,5km aan HS-lijn verwoest werd; goed voor 130 ton profielstaal en 42 ton geleiders. Een 15-tal woningen werd beschadigd door de omgevallen masten en/of geleiders.

Tot 70 medewerkers van ELIA en onderaannemer Equans werden ingezet bij de opruimingswerken.

Aansluitend op de opruimingswerken werd binnen de maand, over een traject van 1,7km, een tijdelijke noodlijn geïnstalleerd. Hierbij werden 5 noodmasten opgetrokken, voorzien van 188 ballastblokken; een operatie waarbij tot 33 medewerkers werden ingezet en die impact had/heeft op maar liefst 74 individuele percelen.

Verwacht wordt dat de noodlijn minstens één jaar in gebruik zal blijven, in afwachting van de heropbouw van de 150kV-lijn. De kost voor de afbraak, noodlijn en heropbouw wordt geschat op €15 mln.

Luchtbeeld van de gevallen HS-lijn op de wijk Vinkstraat + werkzaamheden aan de noodlijn (ELIA)

FLUVIUS

Ook de infrastructuur van netbeheerder FLUVIUS deelde, verspreid over het grondgebied, zwaar in de klappen.

FLUVIUS (en onderaannemers) voerden ruim 200 interventies uit waarbij o.a. 34 betonpalen werden vervangen en bijkomend 18 palen werden gerecht. 22 Luchtlijnen dienden vervangen te worden, goed voor 900m bundelkabel. Daarnaast dienden op tal van plaatsen de luchtlijnen opnieuw opgespannen en bevestigd te worden en bovengrondse aansluitingen (laagspanning en openbare verlichting) vernieuwd te worden. Op meerder plaatsen diende armaturen van de openbare verlichting vernieuwd te worden. Een raming op nog niet beschikbaar.

Voorbeelden van schade aan luchtlijnen en openbare verlichting.

Herstelwerkzaamheden en Langetermijnevolgen

Na de storm werden de talrijke en omvangrijke herstelwerkzaamheden onmiddellijk opgestart. Daarbij werden – zoals eerder vermeld- ook hoogdringende instandhoudings-, herstel- en opruimwerkzaamheden uitgevoerd op private eigendom, teneinde verdere schade te voorkomen en/of uitbreiding van de impact naar openbaar domein te voorkomen.

Brandweer, uitvoeringsdiensten en civiele bescherming maakten in beide gemeenten met prioriteit wegen vrij en dekten daken af. Immers, in de dagen volgend op de storm kreeg het grondgebied nog meermaals af te rekenen met intense regenbuien (zie o.a. KMI-code geel voor onweer op 15 juli). Deze laatste hebben lokaal ongetwijfeld nog voor bijkomende waterschade gezorgd in tal van getroffen panden.

Waar nodig werd door de lokale overheden hotelcapaciteit voorzien om bewoners wiens pand (tijdelijk) onbewoonbaar was op te vangen. Een totaal van ca 30 hotelkamers werd daarbij gereserveerd. Deze maatregel bleef van kracht tot het moment van afschaling van de gemeentelijke fase in Mechelen op 18 juli.

ELIA, de beheerder van het Belgische hoogspanningsnet, begon met het opruimen van de gevallen luchtlijnen en masten en de voorbereidingen rond de bouw van een noodlijn. Deze laatste moest de bevoorradingszekerheid van de regio, dewelke zeer kwetsbaar was geworden na het wegvallen van de 150kV-lijn, opnieuw garanderen. De werkzaamheden rond de noodlijn werd op 9 augustus, amper één maand na de storm, voltooid.

Evident zal ook deze ramp uitgebreid geëvalueerd worden door de respectievelijke veiligheidscellen en kunnen ervaringen en lessons learned nuttig zijn voor andere besturen.

De GVC Mechelen staat gepland op 12 sep '24; GVC Willebroek op 19 sep '24.

Gemeenschapsreactie en Solidariteit

De storm van 9 juli 2024 onthulde de veerkracht en solidariteit binnen de getroffen gemeenten. Medewerkers presteerde de klok rond heel wat werkuren en inwoners hielpen elkaar met opruimwerkzaamheden, deelden middelen en boden onderdak aan degenen die hun huis niet konden bereiken of die schade hadden geleden. De gezamenlijke inspanningen van de bewoners, hulpdiensten, en vrijwilligers hebben ongetwijfeld tot een versneld herstel van de situatie geleid.

In de nadagen van de storm werden in Willebroek de PSH-vrijwilligers ingezet en ook het Mechelse team crisisvrijwilligers werd een eerste maal ingezet. Beiden, bestaande uit medewerkers en/of burgers van alle leeftijden, ging van deur tot deur om de schade op te nemen en praktische hulp te bieden. Ze boden ook begeleiding bij het indienen van verzekeringsclaims en gaven advies over hoe om te gaan met de nasleep van de storm.

Beide gemeenten deelden frequent nuttige info (o.a. FAQ-lijsten) en updates op hun webpagina's, richtten een telefonische infolijn in en organiseerde één of meerdere fysieke meldpunten op het terrein.

Conclusie

De storm van 9 juli 2024 in onze regio was een gebeurtenis die de betrokken gemeenten, hun inwoners en de betrokken (hulp)diensten zwaar op de proef stelde, maar ook de veerkracht en solidariteit van de diensten en de gemeenschap liet zien. Terwijl de fysieke schade aanzienlijk was en het volledige herstel nog geruime tijd zal duren, hebben de acties van zowel de inwoners als de diensten bewezen dat Mechelen en Willebroek in staat zijn om relatief snel te herstellen en sterker terug te komen.

Deze natuurramp onderstreept de noodzaak van voorbereid zijn op extreme weersomstandigheden en het belang van gemeenschapssolidariteit in tijden van crisis. De lessen die zijn geleerd tijdens deze storm zullen onze besturen ongetwijfeld helpen zich (nog) beter voor te bereiden op toekomstige uitdagingen.

Voor verslag:

Steven Vermeeren – noodplanningscoördinator Mechelen-Willebroek

Verdere vragen: 0477 47 02 80 – steven.vermeeren@mechelen.be

Meer info:

<https://www.willebroek.be/nl/nieuws/code-oranje>

<https://www.mechelen.be/storm-9-juli/11u19> (e.a.)